

ลักษณะทางประชากรกับการเว้นช่วงห่างการมีบุตร

แม้ว่าปัจจุบันนี้จะมีผู้สนใจศึกษาเกี่ยวกับภาวะเจริญพันธุ์ในประเทศไทยเป็นจำนวนมาก แต่ปรากฏว่ายังมีการศึกษาเกี่ยวกับแบบแผนการมีบุตรของสตรี ซึ่งเป็นเรื่องของภาวะเจริญพันธุ์โดยตรงน้อยมาก ทั้งที่เป็นที่น่าสนใจที่จะศึกษาว่าสตรีไทยมีแบบแผน หรือแนวโน้มในการมีบุตรอย่างไร สตรีนิยมในการมีบุตรทันทีภายหลังการสมรสหรือไม่ มีการเว้นช่วงห่างการให้กำเนิดบุตรอย่างไร และนอกจากปัจจัยทางด้านชีววิทยาแล้ว ยังมีปัจจัยอื่นที่จะมากำหนดความแตกต่างในการเว้นช่วงห่างการมีบุตรหรือไม่

ก. อายุของสตรีขณะให้กำเนิดบุตร จากการศึกษารายงาน และผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า อายุเป็นปัจจัยทางด้านประชากรที่มีความสัมพันธ์กับช่วงห่างการมีบุตรโดยตรง สตรีที่ให้กำเนิดบุตรเมื่ออายุน้อย จะมีการเว้นช่วงห่างในการมีบุตรสั้นกว่าสตรีที่ให้กำเนิดบุตรเมื่ออายุมาก ทั้งนี้เนื่องมาจากสตรีที่อายุน้อยมักเป็นผู้ที่เพิ่งเข้าสู่ภาวะการสมรส จึงอาจจะมีการรวมเพศถี่กว่าสตรีที่สมรสมานาน อีกประการหนึ่งสตรีที่สมรสอายุน้อยมีความสามารถมีบุตรสูงกว่าสตรีที่สมรสเมื่ออายุมาก จึงทำให้มีโอกาสที่สตรีอายุน้อยจะมีบุตรในระยะเวลาอันสั้นกว่าสตรีกลุ่มอายุมาก การศึกษาที่โพธาราม¹ สนับสนุนคำกล่าวข้างต้น กล่าวคือกลุ่มสตรีที่อายุน้อยมีบุตรถี่ และสตรีที่อายุมากมีบุตรห่าง ช่วงระยะเวลาที่มีบุตรจะเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ตามกลุ่มอายุที่เพิ่มขึ้น สตรีในกลุ่มอายุ 15 - 19 ปี มีบุตรในช่วงระยะเวลาที่สั้นที่สุด และในกลุ่มอายุสูงขึ้นไป ช่วงระยะเวลาของการมีบุตรจะเพิ่มความคายน เช่น ในการให้กำเนิดบุตรคนที่สอง สตรีในกลุ่มอายุ 15 - 19 ปี จะให้กำเนิดบุตรในระยะเวลา 20.6 เดือน ในขณะที่สตรีในกลุ่มอายุ 20 - 24 และ 25 - 29 ปี

¹ กานดา พรหมเกียรติ, "ลักษณะช่วงระยะเวลาที่มีบุตรของสตรีไทยในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี" หน้า 10

จะให้กำเนิดบุตรในระยะเวลา 24.9 และ 26.9 เดือนตามลำดับ การศึกษาในประเทศสหรัฐอเมริกา¹ ก็พบในทำนองเดียวกันว่าช่วงระยะเวลาการมีบุตรจะเพิ่มขึ้นตามอายุของสตรีและให้กำเนิดบุตร สตรีในกลุ่มอายุ 15 - 18 ปี มีค่าเฉลี่ยช่วงห่างการมีบุตรเท่ากับ 1.08 ปี สตรีในกลุ่มอายุ 20 - 24 และ 25 - 29 ปี มีค่าเฉลี่ยช่วงห่างการมีบุตรเท่ากับ 1.65 และ 1.92 ปี ตามลำดับ

การศึกษารังนี้แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างอายุกับการเว้นช่วงระยะเวลาการมีบุตรในลักษณะที่คล้ายคลึงกับผลของการศึกษาที่กล่าวมาข้างต้น ตารางที่ 11 แสดงถึงค่าเฉลี่ยของช่วงห่างในการมีบุตรแต่ละคน ตั้งแต่บุตรคนแรกจนถึงบุตรคนที่ห้า จำแนกตามอายุของสตรีและให้กำเนิดบุตร พบว่าไม่ว่าจะเป็นการให้กำเนิดบุตรคนที่เท่าใดก็ตาม การเว้นช่วงระยะเวลาการมีบุตรจะเพิ่มขึ้นตามอายุของสตรีในทุกลำดับที่ของบุตร สตรีที่อายุน้อยมีบุตรในช่วงระยะเวลาอันสั้นกว่าสตรีอายุมาก เช่น เมื่อพิจารณาการให้กำเนิดบุตรคนแรก สตรีในกลุ่มอายุ 15 - 19 ปี จะมีบุตรคนแรกภายในระยะเวลา 15.32 เดือน สตรีในกลุ่มอายุ 20 - 24 ปี จะมีบุตรคนแรกภายในเวลา 21.35 เดือน ช่วงระยะเวลาก็กว้างจะเพิ่มขึ้นเป็น 24.86 และ 27.57 ในกลุ่มสตรีอายุ 25 - 29 และ 30 - 34 ปีตามลำดับ แบบแผนดังกล่าวปรากฏในทุกลำดับที่ของบุตร ทั้งนี้เนื่องจากสตรีเมื่อมีอายุมากขึ้น ความสามารถที่จะมีบุตรจะลดลง จึงทำให้ช่วงห่างการมีบุตรในแต่ละลำดับที่ของสตรีที่มีอายุมาก มีระยะเวลายาวนานกว่าสตรีที่อายุน้อย

ข. ลำดับที่ของบุตร ในการศึกษาเกี่ยวกับการเว้นช่วงห่างการมีบุตรกับลำดับที่ของบุตร ของสตรีอเมริกันในนครชิคาโก² พบว่าระยะเวลาในการมีบุตรจะเพิ่มขึ้นตามลำดับที่ของ

¹ Visid Prachuabmoh, "Patterns of Child Spacing in a Metropolis : Chicago" (Master's thesis, Department of Sociology, University of Chicago, 1962), p.21

² Visid Prachuabmoh, "Patterns of Child Spacing in a Metropolis : Chicago", p.23

บุตร จากค่าเฉลี่ยช่วงห่างการมีบุตรคนแรก 1.38 ปี เพิ่มขึ้นเป็น 2.01 ปี สำหรับบุตรคนที่สอง และ 2.57 ปี สำหรับบุตรคนที่สาม ค่าเฉลี่ยช่วงห่างการมีบุตรทั้งกล่าวจะลดลงเหลือ 1.92 ปี ในการให้กำเนิดบุตรคนที่สี่

ข้อมูลจากตารางที่ 11 สัมภาษณ์ผลการวิจัยดังกล่าว โดยเฉลี่ยแล้วสตรีเว้นช่วงห่างระหว่างการสมรสจนถึงการให้กำเนิดบุตรคนแรกเป็นเวลา 20.6 เดือน ค่าเฉลี่ยระยะเวลาการให้กำเนิดบุตรเพิ่มขึ้นเป็น 26.4 เดือน สำหรับบุตรคนที่สอง และเป็น 27.6 และ 29.0 เดือน สำหรับบุตรคนที่สาม และคนที่สี่ตามลำดับ ค่าเฉลี่ยช่วงห่างการมีบุตรลดลงเหลือ 28.0 เดือน สำหรับบุตรคนที่ห้า พิจารณาในสตรีแต่ละกลุ่มอายุ พบว่าแบบแผนดังกล่าวปรากฏแน่ชัดในสตรีกลุ่มอายุ 35 - 39 กล่าวคือ ช่วงห่างการมีบุตรเพิ่มขึ้นตามลำดับของบุตรจนถึงบุตรคนที่สี่ หลังจากนั้นช่วงห่างการมีบุตรจะลดลง ช่วงห่างการมีบุตรคนแรกของสตรีกลุ่มอายุ 35 - 39 เท่ากับ 32.20 เดือน ระยะเวลาเพิ่มขึ้นเป็น 38.55 สำหรับบุตรคนที่สอง และเป็น 42.97, 45.15 สำหรับบุตรคนที่สาม และที่สี่ตามลำดับ ช่วงห่างการมีบุตรลดลงเหลือ 42.65 เมื่อให้กำเนิดบุตรคนที่ห้า สำหรับสตรีกลุ่มอายุอื่น พบว่ามีแบบแผนการเว้นช่วงห่างการมีบุตรคนที่สอง และบุตรคนที่ห้าในตัวเองเดียวกัน คือช่วงห่างการมีบุตรคนที่สองจะยาวนานกว่าช่วงห่างการมีบุตรคนแรก และช่วงห่างการมีบุตรคนที่ห้าจะสั้นกว่าช่วงห่างการมีบุตรคนที่สี่ ก็จะเห็นได้ว่าระยะเวลาการให้กำเนิดบุตรของสตรีกลุ่มอายุ 20 - 24 จะเพิ่มจาก 21.35 เดือน ในการให้กำเนิดบุตรคนแรก เป็น 24.47 เดือน สำหรับบุตรคนที่สอง และระยะเวลาการมีบุตรจะลดลงจาก 23.13 เดือน ในบุตรคนที่สี่เป็น 20.82 เดือน สำหรับบุตรคนที่ห้า ลักษณะดังกล่าวนี้เป็นไปในทุกกลุ่มอายุ แบบแผนการให้กำเนิดบุตรคนที่สองถึงคนที่สี่ไม่ปรากฏแน่ชัด แต่โดยทั่วไปพบว่า ช่วงห่างการมีบุตรคนที่สองจะเท่ากับหรือมากกว่าช่วงห่างการมีบุตรคนที่สาม เช่น สตรีกลุ่มอายุ 20 - 24 ช่วงห่างการมีบุตรคนที่สอง เท่ากับช่วงห่างการมีบุตรคนที่สาม คือ 24.47 เดือน สำหรับบุตรคนที่สอง และ 24.46 เดือน สำหรับบุตรคนที่สาม ขณะที่สตรีกลุ่มอายุ 30 - 34 ระยะเวลาการมีบุตรจะลดลงจาก 38.65 เดือน เป็น 33.66 เดือน สำหรับบุตรคนที่สองและคนที่สามตามลำดับ ระยะเวลาการมีบุตรของสตรีกลุ่มอายุ 20 - 24 และ 25 - 29 เริ่มลดลงในการให้กำเนิดบุตรคนที่สี่ ขณะที่สตรีกลุ่มอายุ 30 - 34 ระยะเวลาการมีบุตรเริ่มลดลงถึงแก่การให้กำเนิดบุตรคนที่สาม สตรีกลุ่มอายุ 20 - 24 ระยะเวลาการมีบุตรลดลงจาก 24.46

สำหรับบุตรคนที่สาม เป็น 23.13 สำหรับบุตรคนที่สี่ และสตรีกลุ่มอายุ 30 - 34 ระยะเวลา
การมีบุตรลดลงจาก 38.65 จากการใช้กำเนิดบุตรคนที่สองเป็น 33.66 เกิดในการใช้กำเนิด
บุตรคนที่สาม

จากผลการเก็บมาจึงอาจสรุปได้ว่า ช่วงทางการมีบุตรของสตรีจะเพิ่มขึ้นตามลำดับ
ที่ของบุตร โดยที่ระยะเวลาของการมีบุตรคนแรกจะสั้นที่สุด จนเมื่อถึงระยะเวลาหนึ่ง ช่วง
ทางการมีบุตรจะลดลง และช่วงทางการมีบุตรยังผันแปรไปตามอายุของสตรีขณะใช้กำเนิดบุตร
สตรีที่ใช้กำเนิดบุตรขณะที่อายุน้อย จะมีระยะเวลาการมีบุตรสั้นกว่าสตรีที่ใช้กำเนิดบุตรเมื่อ
มีอายุมาก

ตารางที่ 11

ค่าเฉลี่ยช่วงทางการบัญชี จำแนกตามอายุของสตรีระยะให้กำเนิดบุตร และ
ลำดับที่ของบุตร

อายุสตรีระยะ ให้กำเนิดบุตร	ลำดับที่ของบุตร				
	1	2	3	4	5
ต่ำกว่า 15 ปี	6.75 (8)	* ก	* ก	-	-
15 - 19	15.32 (371)	21.15 (151)	20.23 (22)	* ก	-
20 - 24	21.35 (553)	24.47 (602)	24.46 (398)	23.13 (162)	20.82 (44)
25 - 29	24.86 (239)	28.20 (365)	28.26 (407)	27.72 (359)	24.58 (256)
30 - 34	27.57 (53)	38.65 (84)	33.66 (112)	33.54 (159)	30.64 (188)
35 - 39	32.20 (10)	38.55 (18)	42.97 (31)	45.15 (39)	42.65 (26)
40 - 44	* ก	* ก	* ก	45.40 (5)	48.80 (15)
45 - 49	-	-	* ก	-	-
รวม	20.56 (1236)	26.42 (1225)	27.55 (973)	29.04 (725)	28.00 (529)

* ก จำนวนตัวอย่างต่ำกว่า 5 ราย

ค. ความต้องการบุตรเพิ่ม และจำนวนบุตรในอุคมกติ การศึกษาของ Knodel และ Prachvabmoh¹ และผลการศึกษาโครงการสำรวจภาวะเจริญพันธุ์ของสตรีไทย² พบว่าสตรีไทยในเขตเมืองมีความต้องการบุตรจำนวนน้อยคนกว่าสตรีในชนบท จากการสำรวจวิถีชีวิตในสังคมเมือง ซึ่งมีการแข่งขันกันอยู่ตลอดเวลา บุคคลจำต้องต่อสู้ดิ้นรนเพื่อความอยู่รอด และเขียนฐานะของตน และครอบครัวให้สูงขึ้น ผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตเมือง จึงมีแนวโน้มที่ต้องการครอบครัวขนาดเล็ก ความต้องการบุตรเพิ่มเป็นปัจจัยที่จะกำหนดระยะเวลาในการมีบุตรของสตรี สตรีที่ไม่ต้องการบุตรเพิ่ม หรือต้องการบุตรจำนวนน้อย ย่อมต้องพยายามหลีกเลี่ยงการตั้งครรภ์ครั้งต่อไป หรือพยายามให้เกิดการตั้งครรภ์ในเวลาที่ดีที่สุด ในประเทศสหรัฐอเมริกา³ เมื่อ ค.ศ. 1960 พบว่าสตรี 1,118 ราย จาก 1,165 ราย ประารถนาจะเว้นช่วงการมีบุตร หลังจากให้กำเนิดบุตรคนที่สองและ 3 ใน 4 ต้องการเว้นระยะเวลาออกไปประมาณ 24 - 48 เดือน ผู้ที่ต้องการบุตรจำนวนมากมีแนวโน้มที่จะมีบุตรคนต่อไปเร็วกว่าผู้ที่ต้องการบุตรจำนวนน้อย จากการสำรวจสตรีอเมริกัน⁴ ที่มีบุตรแล้ว 2 คน พบว่าสตรีร้อยละ 47 ที่ตั้งครรภ์ภายในเวลา 10 เดือนหลังการสำรวจเป็นผู้ที่ต้องการมีบุตร 5 คน ส่วนสตรีที่ต้องการบุตรจำนวน 2 คน จะมีร้อยละ 5 ที่ตั้งครรภ์ภายใน 10 เดือนหลังการสำรวจ

¹John Knodel and Visid Prachvabmoh, "Desired Family Size in Thailand : Are the Response Meaningful?" Demography 10 (November 1973) : 662

²Institute of Population Studies, Chulalongkorn University and Population Survey Division National Statistical Office, The survey of Fertility in Thailand, p.64

³Charles F. Westoff, Robert G. Potter, Jr and Philip C. Sagi, The Third Child : A study in The Prediction of Fertility, (Princeton, New Jersey : Princeton University Press, 1963) p.63

⁴Ibid, p.58

ความต้องการบุตรเพิ่ม ตารางที่ 12 พิจารณาถึงความสัมพันธ์ระหว่างช่วงห่างการมีบุตรกับความถี่ของการมีบุตรเพิ่ม พบว่า สำหรับบุตรสามอันคัมแรกนั้น ความสัมพันธ์เป็นไปในทางกลับกัน กล่าวคือ สตรีที่ไม่ต้องการบุตรเพิ่ม มีการเว้นช่วงห่างการให้กำเนิดบุตรแต่ละคนในระยะเวลาที่สั้นกว่าสตรีที่ต้องการบุตรเพิ่มเล็กน้อย ค่าเฉลี่ยช่วงห่างการมีบุตรคนแรกของสตรีที่ไม่ต้องการบุตรเพิ่มเท่ากับ 20.2 เดือน ส่วนสตรีที่ต้องการบุตรเพิ่มมีค่าเฉลี่ยดังกล่าวเท่ากับ 21.3 เดือน สำหรับบุตรคนที่สองนั้นสตรีที่ไม่ต้องการบุตรเพิ่มเว้นช่วงห่างการมีบุตรเป็นเวลา 26.1 เดือน และสตรีที่ต้องการบุตรเพิ่มเว้นช่วงห่างการมีบุตรเป็นเวลา 27.5 เดือน สำหรับบุตรคนที่สามนั้น สตรีที่ไม่ต้องการบุตรเพิ่ม และสตรีที่ต้องการบุตรเพิ่มเว้นช่วงห่างการมีบุตรเป็นเวลา 27.4 และ 28.0 เดือน ตามลำดับ

ความสัมพันธ์ที่เริ่มเป็นไปดังที่ได้อธิบายไว้สำหรับบุตรคนหลังจากนั้นคือ สตรีที่ไม่ต้องการบุตรเพิ่ม เว้นช่วงห่างการมีบุตรยาวนานกว่าสตรีที่ต้องการบุตรเพิ่ม เช่น ค่าเฉลี่ยการเว้นช่วงห่างการมีบุตรคนที่สี่ของสตรีที่ไม่ต้องการบุตรเพิ่มเท่ากับ 29.5 เดือน ในขณะที่สตรีที่ต้องการบุตรเพิ่มเว้นช่วงห่างการมีบุตรคนที่สี่เป็นเวลา 28.0 เดือน ลักษณะดังกล่าวนี้ปรากฏเช่นกันในการให้กำเนิดบุตรคนที่ห้า กล่าวคือ สตรีที่ไม่ต้องการบุตรเพิ่มเว้นช่วงห่างการมีบุตรเป็นระยะเวลา 28.2 เดือน และสตรีที่ต้องการบุตรเพิ่มเว้นช่วงห่างการมีบุตรเป็นระยะเวลา 27.1 เดือน

การที่ความสัมพันธ์ระหว่างความต้องการบุตรเพิ่มกับระยะเวลาในการมีบุตร 3 คนแรกไม่เป็นไปตามความคาดหมายที่ว่าสตรีที่ไม่ต้องการบุตรเพิ่ม จะมีการเว้นระยะการมีบุตรยาวนานกว่าสตรีที่ต้องการบุตรเพิ่ม ทั้งนี้จะเนื่องมาจากคำถามในเรื่องความต้องการบุตรเพิ่มเป็นการถามถึงความเห็นในเวลาปัจจุบันว่า ยังคงมีความต้องการบุตรเพิ่มหรือไม่ ในขณะที่สตรีที่ตกเป็นตัวอย่าง อาจจะมีบุตรแล้วจำนวนหนึ่ง ความคิดในความไม่ต้องการบุตรเพิ่มจึงอาจเป็นความถึกภายหลังการมีบุตรมาแล้ว 3 คนหรือมากกว่านั้น โดยที่เมื่อให้กำเนิดบุตรในลำดับที่ตน ๆ สตรียังไม่ได้มีความเห็นดังกล่าวก็ไปเพราะสตรีที่ยังมีบุตรจำนวนน้อยอยู่ ขอมมีแนวโน้มที่จะต้องการ

บุตรเพิ่ม ก็จะเห็นได้จากผลการศึกษาโครงการวิจัยต่อเนื่องระยะยาว¹ ซึ่งพบว่าสตรีในเขตเมืองที่มีบุตรจำนวน 1 คน มีผู้ที่ต้องการบุตรเพิ่มถึงร้อยละ 80.6 แต่เมื่อสตรีมีจำนวนบุตรมากขึ้น ความต้องการบุตรเพิ่มจะลดลง เช่นสตรีที่มีบุตรแล้วจำนวน 4 คน มีความต้องการบุตรเพิ่มอีกเพียงร้อยละ 16.7 เท่านั้น ผลการศึกษามาจากแหล่งข้อมูลเดียวกัน² พบว่า สตรีในเขตกรุงเทพมหานครต้องการมีบุตรโดยเฉลี่ย 3.6 คน และสตรีในเขตเมืองอื่น ๆ ต้องการมีบุตรโดยเฉลี่ย 3.8 คน การศึกษาในครั้งนั้นพบว่า สตรีที่ไม่ต้องการบุตรเพิ่ม เริ่มมีช่วงระยะเวลาการมีบุตรยาวนานกว่าสตรีที่ต้องการบุตรเพิ่มภายหลังการให้กำเนิดบุตรคนที่สาม แสดงว่าสตรีใดเริ่มพยายามมีระยะเวลาในการมีบุตรลำดับหลัง ๆ ออกไปเพราะตนมีความต้องการบุตรเพียงพอแล้ว จึงทำให้ช่วงห่างการมีบุตรคนที่สี่ และคนที่ห้าของสตรีที่ไม่ต้องการบุตรเพิ่มยาวนานขึ้น

เมื่อพิจารณาช่วงห่างการมีบุตรคนสุดท้ายกับความต้องการบุตรเพิ่ม (ตารางที่ 13) พบว่าสตรีที่ไม่ต้องการบุตรเพิ่ม เว้นช่วงห่างการมีบุตรคนสุดท้ายเป็นเวลายาวนานกว่าสตรีที่ต้องการบุตรเพิ่ม ค่าเฉลี่ยช่วงห่างการมีบุตรคนสุดท้ายเท่ากับ 32.5 และ 28.3 เดือน ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาตามลำดับที่ของบุตรคนสุดท้าย พบว่าสตรีที่บุตรคนสุดท้ายเป็นบุตรในลำดับที่ 1 - 2 และต้องการบุตรเพิ่ม เว้นช่วงห่างการมีบุตรคนสุดท้ายเป็นเวลา 27.0 เดือน แต่กลุ่มสตรีที่ไม่ต้องการบุตรเพิ่ม เว้นช่วงห่างการมีบุตรคนสุดท้ายเป็นเวลา 30.5 เดือน สำหรับสตรีที่บุตรคนสุดท้ายเป็นบุตรลำดับที่ 3 - 4 นั้น ค่าเฉลี่ยการเว้นช่วงห่างการมีบุตรคนสุดท้ายของสตรีที่ต้องการบุตรเพิ่มและสตรีที่ไม่ต้องการบุตรเพิ่มเท่ากับ 31.6 และ 33.9 เดือน ตามลำดับ ลักษณะดังกล่าวนี้ยังคงปรากฏในกลุ่มสตรีที่บุตรคนสุดท้ายเป็นบุตรในลำดับที่ 5 ขึ้นไป ซึ่งพบว่าผู้ที่ต้องการบุตรเพิ่ม เว้นช่วงห่างการมีบุตรคนสุดท้าย เป็นเวลา 28.1 เดือน ในขณะที่กลุ่มผู้

¹ John Knodel, Visid Parchuabmoh, The fertility of Thai women (Research Report No. 10. Bangkok : Institute of Population studies, Chulalongkorn University, 1973) p. 31

² Knodel and Prachuabmoh, The Fertility of Thai Women, p. 29

ที่ไม่ต้องการบุตรเพิ่มเว้นช่วงห่างดังกล่าวเป็นเวลา 31.9 เดือน

เมื่อพิจารณาเพิ่มเติมถึงช่วงระยะเวลาจากการมีบุตรคนสุดท้ายถึงปัจจุบันกับความ
ต้องการบุตรเพิ่ม (ตารางที่ 14) พบว่า ไม่ว่าสตรีจะมีบุตรที่มีชีวิตแล้วก็ตาม สตรีที่ไม่ตอง
การบุตรเพิ่มจะเว้นระยะเวลาหลังจากมีบุตรคนสุดท้ายยาวนานกว่าสตรีที่ยังต้องการบุตรเพิ่ม
กล่าวคือ สตรีที่ไม่ต้องการบุตรเพิ่มเว้นระยะเวลาจากการมีบุตรคนสุดท้ายถึงเวลาปัจจุบัน 45.3
เดือน ขณะที่สตรีที่ไม่ต้องการบุตรเพิ่มได้เว้นระยะเวลาจากบุตรคนสุดท้ายเป็นเวลา 66.7 เดือน
เมื่อแยกตามลำดับที่ของบุตรที่มีชีวิตอยู่ในปัจจุบัน พบว่าสตรีที่มีบุตรที่มีชีวิตอยู่ในปัจจุบัน 1 - 2 คน
และยังต้องการบุตรเพิ่มจะมีช่วงระยะเวลาจากบุตรคนสุดท้ายถึงปัจจุบัน 47.0 เดือน ขณะที่
สตรีที่ไม่ต้องการบุตรเพิ่มจะเว้นระยะเวลา 64.2 เดือน สตรีที่มีบุตร 3 - 4 คน และยังคง
การบุตรเพิ่มจะมีช่วงระยะเวลาจากการมีบุตรคนสุดท้ายถึงเวลาปัจจุบัน 38.6 เดือน ขณะที่
สตรีที่ไม่ต้องการบุตรเพิ่มจะเว้นระยะเวลา 66.7 เดือน ในทำนองเดียวกันสตรีที่มีบุตรที่มีชีวิต
5 คนขึ้นไป และยังคงการบุตรเพิ่มจะมีช่วงระยะเวลาจากบุตรคนสุดท้าย 54.8 เดือน และ
สตรีที่ไม่ต้องการบุตรเพิ่มจะเว้นช่วงห่างเป็นระยะเวลา 65.7 เดือน ช่วงระยะเวลาของกลุ่ม
สตรีที่ไม่ต้องการบุตรเพิ่มดังกล่าวนี้ ได้ชี้ให้เห็นถึงความพยายามที่จะยืดระยะเวลาในการมีบุตร
คนต่อไปของสตรีในกลุ่มไม่ต้องการบุตรเพิ่ม แม้ว่าในกลุ่มสตรีที่ไม่ต้องการบุตรเพิ่มนี้อาจจะรวมเอา
สตรีที่ไม่สามารถมีบุตรต่อไปอีกได้แล้ว เนื่องจากทำหมันแล้วไว้มากก็เป็นได้

ตารางที่ 12

ค่าเฉลี่ยช่วงทางการนับคะแนนของสตรี จำแนกตามลำดับที่ของบุตร และความ
ต้องการบุตรเพิ่ม

ความต้องการบุตรเพิ่ม	ลำดับที่ของบุตร				
	1	2	3	4	5
ต้องการ	21.34 (439)	27.46 (314)	28.02 (177)	27.97 (78)	27.10 (50)
ไม่ต้องการ	20.24 (749)	26.08 (865)	27.42 (761)	29.51 (622)	28.25 (466)

ตารางที่ 13

กาเฉลี่ยวงทางการมีบุตรคนสุดท้าย จำแนกตามความถี่ของการบุตรเพิ่ม และ
จำนวนบุตรที่มีชีวิตอยู่ในปัจจุบัน

ความถี่ของการบุตรเพิ่ม	จำนวนบุตรที่มีชีวิตอยู่ในปัจจุบัน				
	รวม	0	1-2	3-4	5 ขึ้นไป
ต้องการ	28.27 (476)	23.20 (5)	27.00 (304)	31.59 (126)	28.10 (41)
ไม่ต้องการ	32.49 (912)	*ก	31.46 (150)	33.89 (315)	31.87 (445)

*ก จำนวนตัวอย่างต่ำกว่า 5 ราย

ตารางที่ 14

ค่าเฉลี่ยช่วงเวลาจากการมีบุตรคนสุดท้ายถึงปัจจุบัน จำแนก
ตามความต้องการบุตรเพิ่มและจำนวนบุตรที่มีชีวิตอยู่ในปัจจุบัน

ความต้องการบุตรเพิ่ม	จำนวนบุตรที่มีชีวิตอยู่ในปัจจุบัน				
	รวม	0	1-2	3-4	5 ขึ้นไป
ต้องการ	45.28 (439)	35.50 (14)	46.96 (284)	38.61 (104)	54.81 (37)
ไม่ต้องการ	66.17 (869)	*ก	64.22 (140)	66.74 (300)	65.69 (426)

* ก จำนวนตัวอย่างต่ำกว่า 5 ราย

จำนวนบุตรในอุคมคคิ พิจารณาตามจำนวนบุตรในอุคมคคิ (ตารางที่ 15) พบว่า สตรีที่ต้องการบุตรจำนวน 3 คนขึ้นไป จะให้กำเนิดบุตรคนแรกในระยะเวลา 19.52 เดือน และ สตรีที่ต้องการบุตรต่ำกว่า 3 คน จะให้กำเนิดบุตรคนแรกในเวลา 23.71 เดือน แสดงว่า สตรีที่มีความต้องการบุตรมากขึ้นย่อมเว้นระยะเวลาในการมีบุตรสั้นขึ้น หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ ผู้ที่ต้องการมีบุตรจำนวนมาก จะมีบุตรเร็วกว่าผู้ที่ต้องการมีบุตรในจำนวนน้อย ในการให้กำเนิด บุตรคนที่สองพบว่าสตรีที่ต้องการบุตร เป็นจำนวนมากยังคงเว้นระยะเวลาในการมีบุตรสั้นกว่าสตรี ที่ต้องการบุตรจำนวนน้อย สตรีที่ต้องการบุตรจำนวนต่ำกว่า 3 คน จะเว้นระยะเวลาในการมี บุตรคนที่สอง 28.95 เดือน สตรีที่ต้องการบุตรจำนวน 3 คนขึ้นไปจะให้กำเนิดบุตรคนที่สองใน ระยะเวลาที่สั้นกว่าคือ 25.81 เดือน ในการให้กำเนิดบุตรคนที่สาม สตรีที่ต้องการบุตรจำนวน ต่ำกว่า 3 คน จะให้กำเนิดบุตรคนที่สามในระยะเวลา 30.35 เดือน - ขณะที่สตรีที่ต้องการบุตร มากกว่า 3 คนขึ้นไปจะมีบุตรคนที่สามในเวลา 27.57 เดือน

ในการให้กำเนิดบุตรคนที่สี่ และบุตรคนที่ห้า พบว่าแบบแผนยังคงเดิม กล่าวคือ สตรี ที่ต้องการบุตรจำนวนต่ำกว่า 3 คน ยังคงเว้นช่วงระยะเวลาในการมีบุตรคนที่สี่ และคนที่ห้า ยาวนานกว่าสตรีที่ต้องการบุตรจำนวนมากกว่า 3 คนขึ้นไป สตรีที่ต้องการบุตรจำนวนต่ำกว่า 3 คน จะให้กำเนิดบุตรคนที่สี่และคนที่ห้าในระยะเวลา 31.26 และ 31.00 เดือน ตามลำดับ ขณะที่ สตรีที่ต้องการบุตรจำนวนมากกว่า 3 คนขึ้นไปจะให้กำเนิดบุตรคนที่สี่และคนที่ห้าในระยะเวลา 29.17 และ 28.10 เดือนตามลำดับ

ตารางที่ 16 พบว่าสตรีที่ต้องการบุตรจำนวนต่ำกว่า 3 คน จะเว้นระยะเวลาในการ มีบุตรคนสุดท้ายไม่ว่าบุตรคนสุดท้ายจะเป็นบุตรคนที่เท่าใดก็ตามยาวนานกว่าสตรีที่ต้องการบุตร จำนวนมากกว่า 3 คนขึ้นไป กล่าวคือ สตรีที่ต้องการบุตรจำนวนต่ำกว่า 3 คน จะเว้นระยะเวลา ก่อนที่จะมีบุตรคนสุดท้าย 31.98 เดือน สำหรับสตรีที่ต้องการบุตรจำนวน 3 คนขึ้นไป จะมีบุตร คนสุดท้ายในระยะเวลาที่สั้นกว่าคือ 30.91 เดือน เมื่อพิจารณาเพิ่มเติมถึงการเว้นระยะเวลา จากการมีบุตรคนสุดท้ายถึงปัจจุบัน พบว่าสตรีที่ต้องการบุตรจำนวนต่ำกว่า 3 คน เว้นช่วงเวลาจาก บุตรคนสุดท้ายถึงปัจจุบัน 57.01 เดือน ขณะที่สตรีที่ต้องการบุตรจำนวนมากกว่า 3 คน จะเว้น ระยะเวลาจากบุตรคนสุดท้ายถึงปัจจุบันเป็นเวลา 56.93 เดือน (ตารางที่ 17)

ผลการศึกษานี้จึงอาจสรุปได้ว่า ความต้องการบุตรเพิ่ม และจำนวนบุตรในอุดมคติ มีอิทธิพลต่อการเว้นช่วงทางการมีบุตรของสตรี สตรีที่ไม่ต้องการบุตรเพิ่ม หรือต้องการบุตรจำนวนน้อย จะเว้นระยะเวลาในการมีบุตรยาวนานกว่าสตรีที่ต้องการบุตรเพิ่มหรือต้องการมีบุตรจำนวนมาก

ตารางที่ 15

ค่าเฉลี่ยของหางการมีบุตรของสตรี จำแนกตามลำดับที่ของบุตร และ
จำนวนบุตรในอุคมคคิ

จำนวนบุตรในอุคมคคิ	ลำดับที่ของบุตร				
	1	2	3	4	5
✓ ทองการต่ำกว่า 3 คน	23.71 (251)	28.95 (151)	30.35 (113)	31.26 (78)	31.00 (50)
✓ ทองการ 3 คนขึ้นไป	19.52 (850)	25.81 (903)	27.57 (738)	29.17 (541)	28.10 (402)

ตารางที่ 16

ค่าเฉลี่ยตรงหางการมีบุตรคนสุดท้ายของสตรี จำแนกตามจำนวนบุตรในอุดมคติ
และจำนวนบุตรที่มีชีวิตในปัจจุบัน

จำนวนบุตรในอุดมคติ	จำนวนบุตรที่มีชีวิตอยู่ในปัจจุบัน				
	รวม	0	1-2	3-4	5 ขึ้นไป
ต้องการต่ำกว่า 3 คน	31.98 (284)	* ก	29.09 (173)	33.37 (65)	42.00 (43)
ต้องการ 3 คนขึ้นไป	30.91 (993)	* ก	28.22 (262)	33.15 (354)	30.75 (377)

* ก จำนวนตัวอย่างต่ำกว่า 5 ราย

ตารางที่ 17

ค่าเฉลี่ยของระยะเวลาจากการมีบุตรจากบุตรคนสุดท้ายถึงปัจจุบัน จำแนกตามจำนวนบุตร
ในอุดมคติ และจำนวนบุตรที่มีชีวิตอยู่ในปัจจุบัน

จำนวนบุตรในอุดมคติ	จำนวนบุตรที่มีชีวิตอยู่ในปัจจุบัน				
	รวม	0	1-2	3-4	5 ขึ้นไป
ต้องการต่ำกว่า 3 คน	57.01 (283)	44.00 (7)	52.67 (173)	65.40 (60)	64.77 (43)
ต้องการ 3 คนขึ้นไป	56.93 (933)	56.50 (8)	49.49 (239)	58.77 (325)	61.95 (361)